

Devlet Muhasebesinde Şeffaflığın ve Denetimin Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi

Salih TUTAR^{1*}, Muhammed KALAYCI²

¹Samsun Üniversitesi

²Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, muhammedkalayci@subu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma, devlet muhasebesi reformlarının bütçe disiplini üzerindeki etkisini, Uluslararası Bütçe Ortaklığı (International Budget Partnership, IBP) skorları ile Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) büyüme oranı arasındaki ilişkiyi inceleyerek değerlendirmektedir. Kamu mali yönetimi sistemlerinde yapılan reformların; şeffaflık, hesap verebilirlik ve etkinlik ilkeleri doğrultusunda bütçe disiplini üzerinde belirleyici olduğu öngörülmektedir. Panel veri analizine dayalı ampirik bulgular, kamu maliyesi uygulamalarının kalitesinin arttığı ülkelerde ekonomik büyümenin daha istikrarlı bir seyir izlediğini göstermektedir. IBP göstergeleri kapsamında değerlendirilen mali raporlama kalitesi, iç ve dış denetim mekanizmalarının etkinliği ile vatandaş katılımını içeren bütçe uygulamaları, kaynak tahsisini iyileştirmekte ve makroekonomik istikrarı desteklemektedir. Ayrıca, bu reformlar kamu harcamalarının etkinliğini artırmakta, mali riskleri azaltmakta ve yatırım ortamını güçlendirmektedir. Çalışma, muhasebe sistemlerinin yalnızca teknik bir düzenleme alanı olmadığını, aynı zamanda ekonomik büyüme üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler yaratabildiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mali saydamlık, Şeffaflık, Kamu Denetimi, Devlet muhasebesi, Ekonomik kalkınma

*Sorumlu Yazar: salihtutar36@gmail.com

Atıf: Tutar, S. & Kalaycı, M. (2025). Devlet Muhasebesinde Şeffaflığın ve Denetimin Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi. *Journal of Business and Trade*, 6(2), 169-185. <https://doi.org/10.58767/joinbat.1820342>

The Impact of Transparency and Auditing in Public Accounting on Economic Development

ABSTRACT

This study evaluates the impact of public accounting reforms on budget discipline by examining the relationship between International Budget Partnership (IBP) scores and the GDP (Gross Domestic Product) growth rate. Reforms implemented in public financial management systems are predicted to influence budget discipline in line with the principles of transparency, accountability, and efficiency. Empirical findings based on panel data analysis indicate that countries with improved quality of public finance practices experience more stable economic growth. Financial reporting quality, the effectiveness of internal and external audit mechanisms, and budget practices that incorporate citizen participation, assessed within the scope of IBP indicators, improve resource allocation and support macroeconomic stability. Furthermore, these reforms increase the efficiency of public spending, reduce fiscal risks, and strengthen the investment environment. The study demonstrates that accounting systems are not merely a technical regulatory area but can also have direct and indirect impacts on economic growth.

Keywords: Fiscal transparency, Transparency, Public Audit, Government accounting, Economic development

1. Giriş

Kamu maliyesi yönetiminin temel bileşenlerinden biri olan devlet muhasebesi, salt bir kayıt ve raporlama mekanizması olmanın ötesine geçerek, kamu kaynaklarının etkili, verimli ve hesap verebilir bir şekilde yönetilmesine olanak sağlayan stratejik bir düzenek işlevi görmektedir. Kamu yönetiminde güven tesis edilmesi, mali disiplinin sağlanması ve kamu politikalarının toplumsal meşruiyetinin güçlendirilmesi bağlamında şeffaflık ve denetim ilkeleri belirleyici bir rol oynamaktadır (Tavares, 2024; Labeaga ve amiro, 2013). Bu çerçevede, devlet muhasebe sistemlerinde şeffaflığın artırılması ve denetim mekanizmalarının etkinleştirilmesi, yalnızca yönetim kalitesini yükselten bir unsur olarak değil, makroekonomik performansı iyileştirme potansiyeli taşıyan stratejik bir reform alanı olarak da öne çıkmaktadır (Elharon ve Hassan, 2025; Setyawan, 2025). Literature şeffaflık veya denetimin ayrı ayrı etkileri incelenmiş olsa da, bu iki unsurun ekonomik büyüme üzerindeki sinerjik etkisi ve bunun geniş bir ülke paneli ile ampirik olarak test edilmesi nispeten daha az çalışılmış bir alandır. Bu çalışma, işte bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Kuşkusuz, günümüzde pek çok ülke mali saydamlık ve hesap verebilirlik hedefleri doğrultusunda kayda değer ilerlemeler kaydetmekle birlikte, kamu bütçelerinin hazırlanmasından uygulama ve denetim süreçlerine, nihai sonuçların raporlanmasına dek uzanan yapısal sorunlar varlığını sürdürmektedir (Cuadrado-Ballesteros ve Bisogno, 2020). Gelişmekte olan ekonomilerde sıklıkla gözlemlenen bütçe belgelerinin gecikmeli yayımlanması, harcama süreçlerine ilişkin bilgi boşlukları ve denetim mekanizmalarının etkinlikten yoksun oluşu, mali şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini derinden aşındırmaktadır. Söz konusu yapısal zafiyetler, kamu kaynaklarının rasyonel dağılımını engellemekte, yatırımcı algısını zayıflatmakta ve nihayetinde ekonomik büyüme potansiyelini aşındıran bir işlev görmektedir (Elberry ve Goeminne, 2021; Fenuku, 2024). Bu bağlamda, devlet muhasebesi sistemlerinde kök salmış şeffaflık ve denetim açıkları, salt bir mali yönetim sorunu olmanın ötesinde, toplumsal refah ve kalkınma dinamiklerini sekteye uğratan sistematik bir risk odağı olarak ele alınmalıdır.

Bu bağlamda, araştırmanın temel yönelimini şekillendiren dört ana soru öne çıkmaktadır. İlk olarak, devlet muhasebesi sistemlerindeki şeffaflık düzeyinin ekonomik büyüme üzerindeki nedensel etkisinin mahiyeti sorgulanmaktadır. İkinci olarak, denetim mekanizmalarının kurumsal gücü ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkinin niteliği incelenmektedir. Üçüncü olarak, şeffaflık ve denetim arasındaki etkileşimin ekonomik büyüme üzerinde sinerjik bir etki yaratıp yaratmadığı araştırılmaktadır. Son olarak, bütçe süreçlerine kamusal katılımın dahil edilmesinin ekonomik performans üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açıp açmadığı değerlendirilmektedir. Bu sorulara yanıt oluşturmak üzere dört temel hipotez ampirik olarak sınanmıştır. Birinci hipotez, şeffaflığın ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediğini öne sürmektedir. İkinci hipotez, kamusal katılımın büyüme üzerinde olumlu bir katkı sağladığını iddia etmekte; üçüncü hipotez ise denetim mekanizmalarının ekonomik büyümeyi destekleyici bir rol oynadığını varsaymaktadır. Son olarak dördüncü hipotez, şeffaflık ve denetimin birlikte uygulanmasının büyüme üzerinde tek başına olduğundan daha güçlü ve tamamlayıcı bir etki yarattığını öngörmektedir.

Bu araştırmanın yöntemsel temeli, 2017-2023 dönemini kapsayan ve 107 ülkeyi içeren bir panel veri seti üzerine kurulmuştur. Çalışmada kullanılan şeffaflık ve denetim göstergeleri, Uluslararası Bütçe Ortaklığı (International Budget Partnership) tarafından yayımlanan Açık Bütçe Anketi (Open Budget Survey) veri setinden; ekonomik büyüme verileri ise Uluslararası Para Fonu (IMF) Dünya Ekonomik Görünüm veri tabanından elde edilmiştir. Analiz sürecinde panel veri yöntemleri kullanılmış; Hausman testi aracılığıyla uygun model yapısına karar verilmiş ve test sonucuna göre analiz sonuçları sabit ve rassal etkiler modelleri ile karşılaştırılmıştır. Söz konusu model çerçevesinde, öne sürülen hipotezler regresyon analizi ile sınanmıştır. Çalışmada temel bağımlı değişken olarak GSYH büyüme oranı kullanılırken; bağımsız değişkenler arasında Açık Bütçe Endeksi (OBI), yüksek denetim kurumu etkinlik puanı (SAI_OBI) ve kamusal katılım endeksi yer almaktadır.

Çalışma toplam beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından ikinci bölümde ekonomik kalkınma, devlet muhasebesi, şeffaflık ve denetim kavramları kuramsal ve kavramsal bir çerçevede ele alınmakta, bu unsurların ekonomik performansla ilişkisine dair literatür taraması sunulmaktadır. Üçüncü bölümde yöntemsel yaklaşım, veri kaynakları ve model tasarımı açıklanmakta; dördüncü bölümde analiz bulgularına ve istatistiksel test sonuçlarına yer verilmektedir. Beşinci bölümde bulgular literatür ışığında tartışılmakta, devlet muhasebesi uygulamaları açısından değerlendirmeler yapılmakta ve çalışmanın genel sonuçları özetlenmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

Ekonomik kalkınma, salt niceliksel genişlemenin ötesine geçen; üretim yapısında köklü dönüşüm, gelir dağılımında adalet, beşeri sermayenin derinleşmesi ve yaşam standartlarında sürdürülebilir iyileşme gibi çok katmanlı dinamikleri içeren bir olgudur (Sen, 1999; Spicker, 2020). Bu süreç, toplumsal refahın artmasında kurumsal yapıların niteliği ve işleyişi ile doğrudan bağlantılı olup, kurumların etkinliği kalkınma yolunu belirleyici bir rol üstlenmektedir (North, 1990; Jenicek, 2016). Ekonomik büyüme ise, kalkınma sürecinin gözlemlenebilir ve ölçülebilir bir boyutunu teşkil etmekte ve literatürde genellikle Gayrisafı Yurtiçi Hasıla (GSYH) büyüme oranı üzerinden operasyonelleştirilmektedir (Şaşmaz ve Yayla, 2018). Söz konusu oran, bir ekonominin reel üretim kapasitesindeki dönemsel değişimi yansıtarak, makroekonomik performansın ana göstergelerinden biri olarak kabul görmektedir. Bu çalışmada, ekonomik büyüme verisi olarak GSYH büyüme oranı kullanılmış olup, uluslararası karşılaştırılabilirlik ve veri güvenilirliği amacıyla Uluslararası Para Fonu (IMF) Dünya Ekonomik Görünüm (World Economic Outlook) veri tabanı temel alınmıştır (IMF, 2024). Böylelikle, ülkeler arası büyüme performansının tutarlı bir metriğe dayalı olarak analiz edilmesi ve kurumsal değişkenlerle

makroekonomik sonuçlar arasındaki ilişkinin ampirik olarak incelenebilmesi mümkün kılınmaktadır.

Ekonomik kalkınmanın niteliğini anlamak, yalnızca büyüme rakamlarıyla yetinmeyip, bu sürecin yapısal dönüşüm ve insani gelişme boyutlarını da analize dahil etmeyi gerektirir. Yapısal dönüşüm, bir ekonominin tarım gibi geleneksel sektörlerden, imalat ve ileri hizmetler gibi daha yüksek verimliliğe sahip sektörlerle doğru kayması sürecini ifade eder (Kuznets, 1973; Levine, 1999). Bu dönüşüm, kaynakların daha etkin dağılması yoluyla genel verimliliği ve büyüme potansiyelini artıran, kalkınmanın olmazsa olmaz bir dinamiğidir. Öte yandan, kalkınmanın nihai hedefi, insanların kapasitelerini genişleterek daha uzun, daha sağlıklı ve daha yaratıcı bir yaşam sürmelerine olanak tanımadır (UNDP, 2024; Meyer vd., 2017). Bu çerçevede, insani gelişme, gelir artışının ötesine geçerek, sağlık, eğitim ve yaşam standardı gibi temel boyutlarda bireylerin seçeneklerini genişletmeye odaklanır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yayımlanan İnsani Gelişme Endeksi (İGE), bu çok boyutlu yaklaşımı niceliksel olarak ölçmekte ve ülkelerin refah düzeylerini karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirmek için yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Conceição vd., 2021). Dolayısıyla, ekonomik büyüme, yapısal dönüşüm ve insani gelişme, birbirini tamamlayan ve karşılıklı olarak güçlendiren üç sacayağı olarak kalkınma literatüründeki yerini korumaktadır.

Kalkınma dinamiğini derinden etkileyen kurumsal yapı taşlarından biri olan şeffaflık, salt bilginin mevcudiyetinin ötesine geçen niteliksel bir boyuta işaret eder. Bu kavram, kamu yönetimi sistemlerinde karar alma süreçlerine ilişkin bilgilerin zamanında, anlaşılır ve farklı paydaşlar nezdinde erişilebilir kılınmasını zorunlu kılar. Bu nitelikleri haiz bir şeffaflık, hesap verebilirliğin ve kamusal güvenin tesisi için temel bir zemin oluşturur. Kamu mali yönetimi özelinde ise şeffaflık, bütçenin planlama aşamasından nihai hesap verme sürecine kadar tüm evrelerinde mali bilgilerin kapsamlı bir biçimde paylaşılması anlamını taşımaktadır (Heald, 2006; Romero, 2023). Bu alanda küresel ölçekte kabul gören en önemli değerlendirme araçlarından biri, Uluslararası Bütçe Ortaklığı (International Budget Partnership) tarafından geliştirilen Açık Bütçe Anketi'dir (Open Budget Survey). Bu anket, ülkelerin bütçe şeffaflığını, sekiz temel bütçe belgesinin kamuya açıklanma düzeyi, belgelerin içerik kalitesi ve zamanlamasının yanı sıra, halkın bütçe sürecine katılımına imkan tanıyan mekanizmaların varlığı ve yüksek denetim kurumlarının raporlama şeffaflığı gibi çok yönlü kriterler üzerinden sistematik olarak ölçmektedir (IBP, 2023; Forssbaeck ve Oxelheim, 2014).

Bütçe şeffaflığını teşvik etmeye yönelik bir diğer temel küresel çaba ise Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından yayımlanan Mali Şeffaflık Kodu'dur (Fiscal Transparency Code) (IMF, 2023). Bu kod, ülkeler için mali yönetimde şeffaflığın en iyi uygulama standartlarını belirleyen normatif bir çerçeve sunmaktadır. Kod, mali istatistiklerin ve tahminlerin tutarlılığı, kamu sektörünün kapsamının net bir şekilde tanımlanması gibi mali rollere ilişkin açıklıktan; bütçenin kapsamı, mali risklerin kapsamlı analizi ve kamu bilançosunun şeffaflığı gibi mali bilgilerin açıklanmasına ve nihayetinde bütçenin hazırlanması, onaylanması, uygulanması ve denetimini kapsayan bütçe süreçlerinin açıklığına uzanan bir dizi prensibi kapsamaktadır. Bu bağlamda, Açık Bütçe Anketi mevcut durumu ölçen bir tanı aracı işlevi görürken, IMF'nin Mali Şeffaflık Kodu ise ideal duruma ulaşmak için izlenmesi gereken yolu gösteren bir reçete niteliği taşımaktadır. Her iki girişim de, etkin bir kamu mali yönetimi ve sağlam bir yönetim yapısının inşasında şeffaflığın vazgeçilmez rolünü teyit etmektedir (Arapis ve Reitano, 2017; Khagram vd., 2013).

Kamu maliyesinde şeffaflık, ekonomik büyüme üzerinde hem doğrudan hem de kurumsal kanallar aracılığıyla etki gösteren çok katmanlı bir ifadesidir. Fenüku'nun (2024) Sahra Altı Afrika ülkeleri üzerine yaptığı ampirik araştırma, yüksek düzeydeki bütçe şeffaflığının mali disiplini pekiştirdiğini, hesap verebilirliği güçlendirdiğini ve bu yolla makroekonomik istikrara katkıda bulunduğunu ortaya

koymaktadır. Law ve diğerlerinin (2022) 63 geliştirmekte olan ülkeyi kapsayan çalışması ise, şeffaflık ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin doğrusal olmayan bir karakter taşıdığını ve ancak belirli bir eşik değerin aşılmasından sonra bu etkinin anlamlı ölçüde güçlendiğini işaret etmektedir. ElBerry ve Goeminne (2021) ise şeffaflığın, bütçe güvenilirliği ve tahmin edilebilirlik üzerindeki rolünü vurgularken, düşük gelirli ülkelerde bu ilkenin eksikliğinin dış finansman erişimini zorlaştırdığını ve dolayısıyla ekonomik büyümeyi kısıtlayıcı bir faktör olarak işlev gördüğünü belgelemiştir. Kurumsal perspektiften baktığımızda, Haukur ve Tryggvi (2008) şeffaflığın sadece veri açıklamaktan ibaret olmadığını; karar alma süreçlerine vatandaş katılımının sağlanması, denetim bulgularının toplumla paylaşılması ve bütçe döngüsünün her aşamasında bilgiye erişimin temin edilmesi gibi bileşenleri de kapsayan bütüncül bir sistem olduğunun altını çizmektedir. Öte yandan Abdullahi ve arkadaşları (2023), Türkiye özelinde yürüttükleri incelemelerde, Sayıştay denetimlerinin kamu yönetiminde şeffaflık kültürünü beslediğini ve bu yolla ekonomik performans üzerinde dolaylı fakat kalıcı bir etki alanı oluşturduğunu öne sürmektedir. Tüm bu bulgular, şeffaflığın salt teknik bir bilgi sunma aracı değil, aksine ekonomik büyümenin kurumsal temelini oluşturan ve toplumsal refahı destekleyen stratejik bir kapasite olduğunu göstermektedir.

Kamu maliyesinde şeffaflık, ekonomik büyüme üzerinde çok kanallı bir etki mekanizmasına sahiptir. Teorik çerçevede, açık bütçe süreçlerinin yatırımcı güvenini pekiştirerek özel sermaye birikimini teşvik ettiği, kaynak dağılımında etkinliği artırdığı ve mali riskleri kontrol altına alarak makroekonomik istikrarı güçlendirdiği öne sürülmektedir (Craig ve Kopits, 1998). Ampirik literatür de bu teorik beklentileri destekler niteliktedir. Mali şeffaflık düzeyi yüksek ekonomilerde daha istikrarlı büyüme performansı gözlemlenmekte; şeffaflığı artıran reform dönemlerinde ise sermaye girişlerinde hızlanma, borçlanma maliyetlerinde düşüş ve büyümede canlanma gibi olumlu makroekonomik sonuçlar kaydedilmektedir (Alt ve Lassen, 2006; Benito ve Bastida, 2009). Bu teorik ve ampirik arka plan ışığında çalışmanın birinci hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur:

H₁. Kamuda şeffaflık düzeyi arttıkça, ekonomik büyüme oranı pozitif yönde etkilenir.

Şeffaflık ile yakından ilişkili bir diğer kurumsal nitelik ise kamusal katılımıdır. Toplumun tüm kesimlerini doğrudan ilgilendiren bütçe süreçlerine vatandaşların dahil edilmesi, yönetim kalitesini yükselten önemli bir unsurdur. Katılımcı bütçeleme ve kamuya açık istişare mekanizmaları, mali politika yapım sürecine demokratik meşruiyet kazandırmakta, kaynak dağılımında toplumsal tercihlerin daha iyi yansımaya olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte, kamusal katılımın ekonomik büyüme üzerindeki net etkisi akademik tartışmalara konu olmaktadır. Bazı araştırmacılar katılım süreçlerinin mali disiplini zayıflatabileceği görüşünü savunurken, diğerleri katılım yoluyla artan şeffaflık ve denetimin ekonomik performansı dolaylı olarak iyileştirdiğini iddia etmektedir (Rios vd., 2016). Bu ikinci perspektiften hareketle, çalışmanın ikinci hipotezi şöyledir:

H₂. Bütçe uygulamalarında kamusal katılım, ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkiler.

Kamu maliyesinde şeffaflık ve katılımın etkinliği ise ancak güçlü bir denetim sistemi ile tamamlandığında anlam kazanmaktadır. Denetim, kamu kurumlarının faaliyet ve işlemlerinin hukuka, bütçeye ve performans hedeflerine uygunluğunu inceleyen sistematik bir süreçtir. İç denetim, kurum içi kontrollerin etkinliğini gözetmeyi amaçlarken; dış denetim, bağımsız üst denetim kurumları tarafından yürütülmekte ve kamu kaynaklarının etkili, verimli ve amaca uygun kullanımını değerlendirerek hesap verebilirliği güçlendirmektedir. Literatür, bağımsız ve etkin denetim sistemlerinin yolsuzlukları azalttığını, kamu harcama kalitesini yükselttiğini ve bu kanallarla uzun vadeli ekonomik büyümeyi desteklediğini göstermektedir (Blume ve Voigt, 2011). Bu bulgular ışığında üçüncü hipotez şu şekilde oluşturulmuştur:

H₃. Kamu denetimi düzeyi arttıkça, ekonomik büyüme oranı pozitif yönde etkilenir.

Bu çalışmaya özgün katkı sağlayan bir diğer unsur ise şeffaflık ve denetim mekanizmalarının birlikte işleyişine odaklanmasıdır. Kamu yönetimi kuramları, şeffaflığın hesap verebilirliğin ön koşulu, denetimin ise onun gerçekleşme aracı olduğunu vurgular. Bu iki kurumsal düzenek birbirini tamamlayıcı nitelikte olup, bir arada işlediklerinde yönetim üzerinde sinerjik bir etki yaratabilirler (Lindberg, 2013). Dolayısıyla, dördüncü ve son hipotez, bu tamamlayıcılık ilişkisini test etmeyi amaçlamaktadır:

H₄. Şeffaflık düzeyi yüksek olan ülkelerde, denetimin ekonomik büyüme üzerindeki pozitif etkisi daha güçlüdür.

Kavramsal çerçeveyi oluşturan bu bölümde, çalışmanın teorik temelini teşkil eden ana değişkenler olan ekonomik büyüme, şeffaflık, kamusal katılım ve denetim kavramları kuramsal boyutlarıyla derinlemesine incelenmiştir. Her bir kavramın kamu mali yönetimi ve yönetim sistemi içerisindeki işlevi, birbirleri arasındaki nedensel bağlar dikkate alınarak tartışılmış ve ilgili literatürdeki yeri eleştirel bir perspektifle değerlendirilmiştir. Bu kapsamlı teorik altyapı üzerine inşa edilen ve ampirik olarak sınanacak olan dört temel hipotez, söz konusu değişkenler arasındaki ilişkileri sistematik bir biçimde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bir sonraki bölümde, bu hipotezlerin test edilmesine yönelik olarak kullanılan veri kaynakları, değişkenlerin operasyonel tanımları ve uygulanan ekonometrik yöntemler ayrıntılı şekilde açıklanacaktır.

3. Yöntem

Bu çalışma, devlet muhasebesinde şeffaflık ve denetim uygulamalarının ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini ampirik olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, şeffaflık ve denetim düzeyini temsilen International Budget Partnership (IBP,t.y.) tarafından yayımlanan Open Budget Survey göstergeleri; ekonomik büyümeyi temsilen ise International Monetary Fund (IMF, t.y.) tarafından yayımlanan GSYH reel büyüme oranı verileri kullanılmaktadır. Çalışma, karşılaştırmalı ülke analizine olanak tanınması nedeniyle panel veri analizi yaklaşımına dayanmaktadır.

International Budget Partnership (IBP) kamu parasının daha sorumlu, etkili ve adil bir şekilde yönetilmesini teşvik eden dünyanın önde gelen kâr amacı gütmeyen kuruluşudur. IBP'den elde edilen göstergeler, ülkelerin bütçe hazırlama, uygulama, raporlama ve dış denetim süreçlerindeki açıklık, erişilebilirlik ve hesap verebilirlik düzeylerini ölçmektedir. IMF'ten alınan oranlar ise ülkelerin yıllık reel GSYH büyüme oranlarıdır. Çalışmanın kapsadığı dönem 2017–2023 olup, veri bütünlüğüne göre 107 ülke örneklem kapsamında değerlendirilmiştir. Söz konusu yıllara ilişkin veriler OBİ verileri iki yılda bir hazırladığından çalışmada kullanılan veriler 2017, 2019,2021 ve 2023 yıllarını kapsamaktadır ve bu veriler dengeli bir panel veri seti oluşturmaktadır.

Tablo 1. Veri Yapısı Tablosu

Değişken adı	Tanımı
Country	Ülke adı
Year	Yıl (2017–2023)
Obi	Kamu şeffaflık endeksi (Open Budget Index)
sai_obi	Kamu denetimi endeksi (Supreme Audit Institution Index)
oversight_obi	Meclis denetimi veya genel denetim göstergesi
pub_eng	Bütçe sürecine kamusal katılım endeksi
GDP_%	Ekonomik büyüme oranı (bağımlı değişken)

Çalışma kapsamında belirlenen değişkenler kavramsal çerçevede de detaylı bir şekilde ele alınan muhasebede şeffaflık, kamusal katılım, kamu denetimi ve ekonomik büyüme oranıdır. Söz konusu değişkenlerin analiz edilmesi ve hipotezlerin test edilmesi amacıyla panel veri analizi yöntemleri Stata istatistik programı aracılığıyla kullanılmıştır.

Analiz sürecinde kullanılan modeller ise şu şekildedir:

$$\text{Model 1: } GDP_{it} = \alpha_i + \beta_1 OBI_{it} + u_{it}$$

$$\text{Model 2: } GDP_{it} = \alpha_i + \beta_1 PUBENG_{it} + u_{it}$$

$$\text{Model 3: } GDP_{it} = \alpha_i + \beta_1 SAI\_OBI_{it} + u_{it}$$

$$\text{Model 4: } GDP_{it} = \alpha_i + \beta_1 OBI_{it} + \beta_2 SAI\_OBI_{it} + \beta_3 (OBI_{it} \times SAI\_OBI_{it}) + u_{it}$$

Modelin Sabit Etkiler (Fixed Effects) ile tahmin edilmesi, ülkeler arası kurumsal farklılıkların modele dâhil edilmesine olanak sağlar. Hausman testi uygulanarak Sabit Etkiler / Rassal Etkiler tercihi istatistiksel olarak doğrulanacaktır (Yerdelen Tatoğlu, 2021). Bu doğrultuda çalışmada öncelikle tanımlayıcı istatistikler ve korelasyon analizi yapılmıştır. Panel veri analizinde klasik varsayımlar test edilmiştir. Otokorelasyon için Wooldridge testi (Wooldridge, 2002), heteroskedastisite için modifiye Wald testi (Greene, 2018) kullanılmıştır. Hausman testi ile birlikte, bu testler model seçimini ve standart hataları belirlemiştir. Test sonuçlarına göre otokorelasyon ve heteroskedastisite tespit edildiğinden, standart hatalar ülke kümelerinde clustered olarak hesaplanmıştır. Bu, panel veride ülke bazlı heterojenliği kontrol etmekte ve tahminlerin robustluğunu arttırmaktadır. Sonrasında ise model tercihi için Hausman testi gerçekleştirilmiş ve son olarak her bir hipotezi test etmek amacıyla panel regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

4. Bulgular

Araştırmanın örneklemini, veri bütünlüğü dikkate alınarak 107 ülke ve 2017-2023 dönemi arası kapsamaktadır. IBP'den elde edilen şeffaflık ve denetim göstergeleri ile IMF'den temin edilen reel GSYH büyüme oranı verileri panel veri seti hâline getirilmiş ve analizlere geçilmeden önce veri temizleme işlemi gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Değişkenlerin ortalama ve standart sapma değerleri, ülkeler arasında hem şeffaflık ve denetim düzeylerinde hem de ekonomik büyüme oranlarında belirgin farklılıklar bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

	obi	sai_obi	pub_eng	GDP_%
count	428.0	428.0	428.0	428.0
mean	45,36	63,60	14,04	3.472,08
std	23,16	23,36	12,61	3.408,25
min	0,00	0,00	0,00	-14.542,00
25%	30,80	50,00	3,66	1.825,75
50%	47,72	66,66	11,11	3.505,50
75%	62,16	83,33	20,86	5.439,75
max	89,33	100,00	64,77	13.900,00

Tablo 2’de belirtilen tanımlayıcı istatistikler tablosuna bakıldığında obi (şeffaflık endeksi) ortalama değeri yaklaşık 45; sai_obi (denetim endeksi) ortalaması 63 olmakla birlikte her iki göstergede 0-100 aralığında bir dağılım göstermektedir. pub_eng (kamusal katılım) oldukça düşük ortalamada (~14), bu da çoğu ülkede bütçe süreçlerine halk katılımının sınırlı olduğunu göstermektedir. GDP_% (büyüme oranı) ortalaması yaklaşık %3 civarında, ancak negatif değerlerin de mevcut olması bazı ülkelerde daralma olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Korelasyon Analizi

	obi	sai_obi	oversight_obi	pub_eng	GDP_%
obi	1				
sai_obi	0,6618	1			
oversight_obi	0,7418	0,8398	1		
pub_eng	0,6235	0,5148	0,5312	1	
GDP_%	0,1690	0,1934	0,1821	0,1023	1

Değişkenler arası ilişkileri test etmek amacıyla gerçekleştirilen korelasyon analizi sonuçlarına göre obi ile sai_obi arasında yüksek korelasyon ($r = 0.66$) tespit edilmiştir bu şeffaflığın yüksek olduğu ülkelerde denetim mekanizmalarının da güçlü olduğu göstermektedir. obi ile oversight_obi korelasyonu 0.74 olarak elde edilmiş olması iç tutarlılığı desteklemektedir. obi ile GDP_% korelasyonu 0.17 olarak elde edilmiştir. Bu iki kavram arasında pozitif ancak zayıf bir ilişki olduğunu göstermektedir. sai_obi ve GDP_% korelasyonu (0.19) denetim düzeyi de ekonomik büyümeyle hafif pozitif ilişkili olduğu görülmektedir. pub_eng ve GDP_% arasında çok zayıf bir ilişki (0.10) görülmektedir.

Tablo 4. Temel Varsayım Testleri

Test	Model 1 (H1)	Model 2 (H2)	Model 3 (H3)	Model 4 (H4)	Sonuç
Wooldridge Otokorelasyon (p-değeri)	0.15	0.08	0.04	0.02	Model 3 ve 4'te otokorelasyon var → Clustered errors kullanıldı
Modifiye Wald Heteroskedastisite (p-değeri)	0.03	0.01	0.02	0.005	Tüm modellerde heteroskedastisite var → Robust düzeltme

Otokorelasyon (Wooldridge testi) ve heteroskedastisite (Modifiye Wald testi) varsayımlarının test sonuçlarının gösterildiği Tablo 4; Model 3 ve 4'te otokorelasyon ($p < 0.05$), tüm modellerde heteroskedastisite ($p < 0.05$) olduğunu göstermektedir. Buna reaksiyon olarak ülke kümelerinde clustered standart hatalar ve robust düzeltmeler uygulanarak analizler robust hale getirilmiştir. Sabit etkiler ve rassal etkiler analizlerinden sonra model seçimi için Hausman testi analizi gerçekleştirilmiştir. Hausman testi analizi için kullanılan hipotezler şu şekildedir (Yerdelen Tatoğlu, 2021):

- H_0 : Rassal etkiler modeli uygundur (ülke etkileri rassaldır).
- H_1 : Sabit etkiler modeli uygundur (ülke etkileri sabittir).

Tablo 5. Hausman analizi sonuçları

Model	Hausman_p	Model Tercihi	Katsayısı	p-değeri
Model 1	0.6644	RE (Rassal Etkiler)	0.0248	0.0004
Model 2	0.3297	RE (Rassal Etkiler)	0.0276	0.0343
Model 3	0.1131	RE (Rassal Etkiler)	0.0282	5,64E+10
Model 4	0,0002	FE (Sabit Etkiler)	-0.0646	0.0417

Her bir model için gerçekleştirilen tablo 5'te gösterilen Hausman testi sonuçlarına göre 1. Model için p-değeri $0.664 > 0.05$, dolayısıyla H_0 reddedilemez. Yani, ülkeler arası farklılıklar tesadüfi olarak modellenebilir; rassal etkiler modeli daha uygundur. Şeffaflığın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, ülkeye özgü sabit faktörlerden bağımsız şekilde tahmin edilebilir. Bu, genel bir uluslararası geçerlilik olduğunu ima etmektedir.

2. model için $p = 0.33 > 0.05$ olduğundan, yine rassal etkiler modeli uygundur. Kamusal katılımın etkisi, ülkeler arasındaki sabit (örneğin kurumsal kültür, hukuk sistemi gibi) farklılıklardan bağımsızdır. Yani katılımın büyümeye etkisi genel (ülkeden ülkeye benzer) bir olgudur. 3. Model için $p = 0.113 > 0.05$ olduğundan bu model içinde rassal etkiler modeli tercih edilir. Denetim kurumlarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, ülkelere özgü sabit yapısal özelliklerle ilişkili değildir. Yani güçlü denetim kurumları her ülkede benzer biçimde büyümeyi desteklediği ve etkinin genellenebilir olduğu söylenebilir.

4. Model için ise $p = 0.00002 < 0.05$ olduğundan H_0 reddedilir, dolayısıyla sabit etkiler modeli daha uygundur. Dolayısıyla bu modelde yer alan etkileşim terimi (şeffaflık × denetim) ülkeden ülkeye sistematik farklılık göstermektedir. Yani bazı ülkelerde şeffaflık arttıkça denetim büyümeyi

güçlendirirken, bazı ülkelerde bu etkileşim zayıflamaktadır. Bu, ülkeye özgü yapısal etkilerin (örneğin kurum kalitesi, demokrasi düzeyi, hukuk sistemi) bu ilişkiyi belirlediğini göstermektedir.

Model tercihinden sonra panel regresyon analizleri her bir hipotez için gerçekleştirilmiştir. H1 hipotezi regresyon analizi sonuçları şu şekildedir.

Tablo 6. H1 Hipotezi Panel Regresyon Analizi Sonuçları Tablosu

Değişken	Katsayı	p-değeri	R ²
Intercept	2.34	0.000	0.029
obi	0.0249	0.0004	

$$\text{GDP}_{\%} = 2.34 + 0.0249 \times \text{OBI}$$

Tablo 6’da gösterilen regresyon analizi sonucunda şeffaflık endeksinde 1 birimlik artış, ekonomik büyüme oranını yaklaşık %2.5 artırıyor. Bu sonuç istatistiksel olarak yüksek anlamlı ($p < 0.01$) olmakla birlikte modelin açıklama gücü (%2.9) düşük ama anlamlı bir pozitif ilişki mevcuttur. Sonuç olarak H1 hipotezi kabul edilmiş ve kamu bütçesi şeffaflığı yüksek ülkeler, ortalama olarak daha yüksek büyüme oranlarına sahiptir.

Tablo 7. H2 Hipotezi Panel Regresyon Analizi Sonuçları Tablosu

Değişken	Katsayı	p-değeri	R ²
Intercept	3.08	0.000	0.010
pub_eng	0.0276	0.034	

$$\text{GDP}_{\%} = 3.08 + 0.0276 \times \text{PUBENG}$$

Tablo 7’de H2 hipotezi panel regresyon analizi sonuçları gösterilmektedir. Bu bağlamda kamusal katılım endeksinde 1 puan artış, ekonomik büyümeyi %2.8 arttırmaktadır ve bu etki istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0.05$) ancak etki büyüklüğü (%1) çok düşüktür. Sonuç olarak H2 kabul edildiğinden kamusal katılım, ekonomik büyümeye sınırlı düzeyde de olsa katkı sağladığı görülmektedir.

Tablo 8. H3 Hipotezi Panel Regresyon Analizi Sonuçları Tablosu

Değişken	Katsayı	p-değeri	R ²
Intercept	1.68	0.000	0.037
sai_obi	0.0282	0.0001	

$$\text{GDP}_{\%} = 1.68 + 0.0282 \times \text{SAI\_OBI}$$

Tablo 8’de H3 hipotezinin test edildiği regresyon analizi sonucuna göre denetim endeksinde 1 puan artış, ekonomik büyümeyi %2.8 arttırmaktadır. Son derece anlamlı ($p < 0.01$) ve katsayı büyüklüğü H1

ve H2'ye kıyasla daha yüksektir. Bu, etkin denetim kurumlarının büyümeye diğer iki değişkene nazaran daha güçlü biçimde katkıda bulunduğunu göstermektedir. Sonuç olarak H3 hipotezi kabul edilmiş kurumsal denetim mekanizmaları, büyümenin istikrarı açısından önemli olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 9. H4 Hipotezi Panel Regresyon Analizi Sonuçları Tablosu

Değişken	Katsayı	p-değeri
obi	-0.097	0.052
sai_obi	-0.065	0.042
obi × sai_obi	0,0013	0,034

Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda $obi \times sai\_obi$ katsayısı pozitif hesaplanmıştır. Bu, şeffaflık arttıkça denetimin büyüme üzerindeki etkisinin güçlendiği anlamına gelmektedir. Yani bir ülkedeki denetim kurumları, şeffaflık yüksek olduğunda daha etkin çalışmaktadır, dolayısıyla H4 hipotezi kabul edilmiştir. Ancak obi ve sai_obi değişkenlerinin tekil etkileri negatif olduğu görülmektedir. Bu, yüksek düzeyde şeffaflık veya denetimin tek başına artmasının kısa vadede bürokratik yük veya uyum maliyetleri yaratabileceğini ima etmektedir. Bu durum şeffaflık ve denetim birbirini tamamlayan kurumlar halinde olmakla birlikte; ayrı ayrı değil birlikte çalıştıklarında ekonomik büyümeyi güçlendirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

5. Tartışma ve Sonuç

Devlet muhasebesi, yalnızca mali bilgilerin kayıt altına alınmasından ibaret olmayan; şeffaflık, hesap verebilirlik ve denetlenebilirlik gibi yönetim ilkelerini içinde barındıran stratejik bir kamu yönetimi aracıdır (Karaarslan, 2002, Aydın ve Akdoğan, 2019). Bu çalışma kapsamında yürütülen analiz, şeffaflık ve denetim uygulamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini uluslararası karşılaştırmalı verilerle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bölümde, elde edilen ampirik bulgular öncelikle mevcut literatür ışığında değerlendirilecek; ardından devlet muhasebesi uygulamaları bakımından taşıdığı anlamlar tartışılacaktır. Devamında, çalışmanın akademik bilgi birikimine ve kamu yönetimi uygulamalarına katkısı açıklanacak, politika yapıcılar için geliştirilen önerilere yer verilecektir. Son olarak, araştırmanın sınırlılıkları ele alınarak, gelecekte yürütülebilecek ileri çalışmalar için öneriler sunulacaktır.

Çalışmada kapsamında elde edilen bulgular, devlet muhasebesindeki şeffaflık ve denetim kalitesinin ekonomik kalkınma ile ilişkisini inceleyen literatürle büyük ölçüde uyumludur. Özellikle şeffaflık ve denetim endekslerinin ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediğine dair kanıtlar, önceki araştırmaların öngörülerine tutarlıdır. Nitekim Rahman (2024) de daha düşük mali şeffaflığa sahip ülkelerin daha yavaş büyüme oranlarına ve daha düşük kişi başı gelire sahip olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, Williams (2011) ve Kaufmann ve Bellver (2005) gibi çalışmalar, bütçe şeffaflığının daha iyi sosyo-ekonomik ve insani kalkınma göstergeleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. IMF gibi uluslararası kuruluşlar da bu yönde güçlü bir konsensüs oluşturmuştur. IMF, mali şeffaflığın iyi yönetişimin kilit bir unsuru olduğunu ve “yüksek kaliteli büyüme ve makroekonomik istikrar” için oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır (IMF, 2001). Bu geniş kabul, çalışmamızın şeffaflığın ekonomik performansa olumlu katkısını bulan sonucuyla örtüşmektedir.

Literatürde şeffaflığın ekonomik sonuçlar üzerindeki etkisi genellikle dolaylı mekanizmalarla açıklanmaktadır. Şeffaflık, kamu politikalarının oluşumu ve uygulanmasında açıklık sağlayarak

belirsizliği ve yolsuzluk fırsatlarını azaltmakta; bu da yatırımı teşvik ederek büyümeyi hızlandırmaktadır (Amiri vd., 2017). Ayrıca, mali saydamlığın artması kamu borcu ve bütçe disiplini gibi göstergelerde iyileşmelerle ilişkilendirilmiştir (Hameed, 2005). Bulgularımız, bu kanıyı destekleyerek, daha şeffaf bütçe ve raporlama süreçlerine sahip ülkelerin uzun vadede daha iyi ekonomik performans sergileyebileceğini göstermektedir. Buna karşılık, kamusal katılım değişkeninin büyüme üzerindeki etkisinin zayıf oluşu, literatürde daha karmaşık ve tartışmalı bir konu olarak öne çıkmaktadır. Demokratik katılımın ve özellikle bütçe süreçlerine yurttaş katılımının makroekonomik çıktılar üzerindeki etkisi konusunda karışık bulgular mevcuttur. (Bassoli, 2012; Godwin, 2018) Mueller ve Stratmann (2003), yüksek düzeyde kamusal katılımın daha büyük kamu sektörü harcamalarına yol açarak ekonomik büyümeyi dolaylı olarak yavaşlatabileceğini öne sürmüştür. Nitekim küresel ölçekte yapılan Açık Bütçe Anketi sonuçları, birçok ülkede bütçe süreçlerine anlamlı yurttaş katılımının hala çok nadir olduğunu ortaya koymaktadır (IPB, 2023). Bu durum, katılım mekanizmalarının henüz kurumsallaşmamış oluşunun, ekonomik büyümeye belirgin bir katkı sağlayamamasına gerekçe olarak sunulabilir. Dolayısıyla, çalışmamızın kamusal katılımın etkisine dair zayıf bulgusu, literatürdeki “katılım paradoksu” (Tamano, 2021) olarak nitelenebilecek duruma uygundur.

Öte yandan, şeffaflık ve denetim etkileşim teriminin pozitif ve anlamlı olması, literatürde vurgulanan yönetim araçlarının birbirini tamamlayıcılığı tezini desteklemektedir. İyi yönetim kuramı, hesap verebilirliğin sağlanabilmesi için hem bilgilerin açıklanmasına (şeffaflık) hem de bu bilgilerin kullanımına ve denetimine (hesap sormaya) ihtiyaç olduğunu belirtmektedir (Dialogue, 2019). Tek başına şeffaflık, eğer açıklanan bilgilerin denetlenmesi ve yanlış uygulamaların yaptırımı yoksa beklenen sonuçları veremeyebilir; benzer şekilde denetim mekanizmalarının etkili olabilmesi için denetlenen konularda bilgiye erişim şarttır. Bu bağlamda elde ettiğimiz etkileşim bulgusu, şeffaflık ve denetimin birlikte uygulandığında birbirinin etkisini güçlendirdiğini göstermektedir. Dünya Bankası'nın Kamu Sektöründe Muhasebe ve Denetim başlıklı raporunda, kamu kaynaklarının etkin yönetimi, hesap verebilirlik ve güvenilir raporlama için mali şeffaflık ile harici denetimin birlikte güçlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir (CFRR, 2023). Bu çalışmanın sonucunda ortaya konan sinerji etkisi, söz konusu uluslararası yönetim prensipleriyle de tutarlıdır. Dolayısıyla çalışma sonucunda elde edilen bulgular devlet muhasebesinde şeffaflık ve denetimin ekonomik kalkınmayı desteklediği yönündeki genel kanıyı doğrularken; kamusal katılımın etkisine dair soru işaretlerini de yinelemektedir. Sonuçlarımız, özellikle şeffaflık ve denetimin birlikte yürütülmesinin büyüme üzerinde daha büyük bir etki yaratabileceğini ortaya koyarak bu alandaki kuramsal beklentileri ampirik olarak desteklemektedir.

Elde edilen bulgular, devlet muhasebesi ve mali yönetim uygulamalarına yönelik önemli pratik mesajlar içermektedir. Şeffaflık endeksinin pozitif etkisi, kamuda mali raporlama ve bütçe açıklığı uygulamalarının geliştirilmesinin sadece yönetim değil, doğrudan ekonomik performans açısından da kritik olduğunu göstermektedir. Bu durum, devlet muhasebesi alanında uzun zamandır vurgulanan “hesap verme sorumluluğu” ilkesinin somut bir ekonomik faydayla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Uygulamada bu sonuca ulaşmak için, uluslararası devlet muhasebesi standartlarının (IPSAS) benimsenmesi ve kapsamlı mali tabloların yayınlanması büyük önem taşımaktadır. Birçok ülke, geleneksel nakit esaslı muhasebeden tahakkuk esaslı muhasebeye geçerek, varlık ve yükümlülüklerini daha şeffaf biçimde rapor etmeye başlamıştır. Bu tür reformlar, kamu bilançosundaki tüm gelecekteki yükümlülükleri ve ekonomik kaynakları görünür kıldığı için, mali saydamlığı artırarak karar alıcıların daha sağlıklı ekonomik planlama yapmasını sağlamaktadır. Bulgularımız, bu tür muhasebe uygulamalarının makro ölçekte büyümeyi destekleyebileceğine işaret etmektedir.

Denetim endeksinin büyüme üzerindeki anlamlı pozitif etkisi, kamu sektöründe etkili bir denetim yapısının tesisinin ekonomik kalkınma açısından taşıdığı önemi vurgulamaktadır. Özellikle üst denetim

kurumlarının (Sayıştay gibi) bağımsız ve etkin çalışması, kamu harcamalarının amacına uygun ve verimli kullanıldığını güvence altına alarak kaynak israfını önlemektedir (Önder ve Meydanlı, 2019). Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, güçlü bir dış denetim mekanizmasının sadece yolsuzlukla mücadele veya hukuki uyum için değil, aynı zamanda uzun vadeli ekonomik performans için de kritik olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, devlet muhasebesi uygulamalarında iç kontrol sistemlerinin güçlendirilmesi, iç ve dış denetim fonksiyonlarının uluslararası denetim standartları (INTOSAI) doğrultusunda geliştirilmesi gerekmektedir. Dünya Bankası ve OECD gibi kuruluşların iyi uygulama rehberlerinde vurgulandığı üzere, doğru ve güvenilir finansal raporlama “harici denetim ve incelemeye elverişli” hale getirilmedikçe bütçe hesap verebilirliği tam anlamıyla sağlanamaz (CFRR, 2023). Elde edilen bulgular, bu prensibin altını çizerek, devlet muhasebesi uygulayıcılarının hesapları mümkün olduğunca şeffaf, denetime açık ve izlenebilir şekilde tutmaları gerektiğini göstermektedir.

Bu araştırmanın akademik açıdan literatüre katkısı, çalışma 107 ülkeyi kapsayan 2017-2023 dönemi panel verisi ile devlet muhasebesi alanında kurumsal faktörlerin makroekonomik sonuçlar üzerindeki etkisini inceleyerek önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Önceki çalışmalar genellikle ya gelişmiş ülkelerle sınırlı kalmış (örn. OECD ülkelerinde şeffaflığın borç düzeyine etkisi gibi) ya da tek bir yönetim boyutuna odaklanmıştır. Ayrıca literatürde şeffaflık ve denetimin finansal etkisi kamu sektörü açısından değil çoğunlukla özel sektör perspektifinden yaklaşmıştır. Bu çalışma ise şeffaflık, denetim ve kamusal katılım gibi birden fazla bileşeni bir arada ele alarak ve bunların etkileşimini analiz ederek, devlet muhasebesi alanında daha bütüncül bir bakış sunmaktadır. Elde ettiğimiz şeffaflık $\times$ denetim etkileşim sonucu, literatürde çoğunlukla teorik düzeyde dile getirilen “kurumların birbirini tamamlayıcı etkisi” hipotezine ampirik destek sağlamaktadır. Bu yönüyle araştırma, kamu sektöründe reform yapan ülkelerin tekil iyileştirmelerden entegre reform paketlerine (hem şeffaflık hem denetim boyutunda) odaklanmalarının önemine dair akademik bir kanıt sunmaktadır. Ayrıca, çalışmamız kamusal katılımın makro düzeydeki etkisinin sınırlı kaldığını göstererek literatürdeki tartışmalara yeni bir ampirik katkı sağlamaktadır.

Araştırma bulgularına dayanarak, ekonomik kalkınmayı desteklemek üzere devlet yönetiminde özellikle mali yönetimde şeffaflık ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda öncelikle bütçe ve mali raporlamada şeffaflığın artırılması faydalı olacaktır. Üst denetim kurumlarının ve iç denetimin güçlendirilmesi ve bağımsızlığının korunması da oldukça önemlidir. Çalışma bulgularından hareketle halkın katılımının ve hesap verme mekanizmalarının kurumsallaştırılması da ekonomik büyüme açısından faydalı olacaktır. Modellerin düşük R^2 değerleri, ekonomik büyümenin şeffaflık ve denetim dışındaki birçok faktör tarafından şekillendiğini göstermektedir. Bu çalışma, bu karmaşık yapı içinde söz konusu kurumsal değişkenlerin marjinal katkısını ölçmeyi hedeflemiştir. Son olarak ise bu kapsamda uluslararası inisiyatiflere uyumlanma faaliyetleri ve sürdürülebilir reformlar geliştirilmesi ve söz konusu reformların kişilere veya tek seferlik projelere bağlı kalmaması, ekonomik kalkınma üzerinde uzun vadeli ve istikrarlı bir etki yaratmak açısından kritik görülmektedir.

Bu çalışmanın bulguları önemli içgörüler sağlamakla birlikte, bazı sınırlılıklara sahiptir ve gelecekteki araştırmalar için fırsatlar sunmaktadır. Birinci sınırlılık, kullanılan veri seti ve endekslerle ilgilidir. Şeffaflık, denetim ve kamusal katılım ölçütleri, uluslararası endeksler aracılığıyla nicelleştirilmiştir; ancak bu endeksler her zaman ilgili kavramların tüm boyutlarını tam olarak yansıtmayabilir. Bu durum, özellikle kamusal katılım değişkeninin etkisinin düşük çıkmasında rol oynamış olabilir. İkinci olarak, çalışma dönemi 2017-2023 ile sınırlıdır; bu görece kısa sayılabilecek zaman diliminde kurumların ekonomik büyüme üzerindeki etkisi tam olarak ortaya çıkmamış olabilir. Kurumsal reformların ekonomik göstergelere yansımaları zaman alabileceğinden, etkiyi düşük tahmin etme riski bulunmaktadır.

Üçüncü olarak, kurumsal değişkenler ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki iki yönlü olabilir. Yani ekonomik kalkınma da daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik talebini doğurabilir. Bu çalışma, metodolojik olarak gecikmeli değişkenler ve sabit etkiler kullanarak olası ters nedensellik ve gözlemlenmemiş heterojenliği kısmen kontrol etse de, tam bir nedensellik tespiti iddiasında bulunmamaktadır. Ayrıca çalışmanın en önemli sınırlılığı, modellerde ekonomik büyümeyi etkileyen diğer temel makroekonomik faktörlerin (enflasyon, yatırım, beşeri sermaye gibi) kontrol değişken olarak kullanılmamış olmasıdır. Bu durum, bulunan ilişkilerin 'yanlış belirlenmiş değişken yanlılığı'ndan (omitted variable bias) etkilenme olasılığını artırmaktadır. Dolayısıyla, bulgular ilişkiyi ortaya koyar niteliktedir ancak kesin bir nedensel sonuç olarak yorumlanmamalıdır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın başlıca sınırlılıkları; öncelikle, IPB skorları ve ekonomik büyüme verileri ülke düzeyinde sınırlı sayıda gözlemle sınırlı olup, zamana ve ülkeye göre farklılık gösterebilecek yapısal faktörler tam olarak kontrol altına alınamamıştır. Ayrıca, kamu muhasebesi reformlarının etkinliğini ölçmede kullanılan göstergeler her ülkenin kurumsal kapasite farklarını yansıtmakta yetersiz kalabilir. Veri erişilebilirliği ve güncellik sorunu da analiz kapsamını daraltmış; özellikle bazı gelişmekte olan ülkelerde güvenilir ve karşılaştırılabilir verilere ulaşmak güç olmuştur. Ayrıca, kullanılan panel veri yöntemi nedensellikten çok ilişkiyi ölçmeye yöneliktir; bu da sonuçların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır.

Teşekkür

Bu araştırma için, yazarlar dışında katkı yapan kişi veya kurum bulunmamaktadır.

Finansman Kaynağı

Bu araştırma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarların Katkıları

Sorumlu Yazar Salih TUTAR: Araştırma fikrinin ve hipotezin oluşturulmasından, literatür taramasının yürütülmesinden, yöntemsel çerçevenin planlanmasından ve makalenin ilk taslağının yazılmasından sorumludur. Ayrıca, bulguların analiz edilmesi ve akademik bağlamda yorumlanmasında aktif rol almıştır.

İkinci Yazar Muhammed KALAYCI: Verilerin toplanması ve düzenlenmesi, sonuçların yorumlanması ve bulguların yazıya aktarılması süreçlerinde görev almıştır. Makalenin nihai şeklinin oluşturulmasında, entelektüel içerik açısından yeniden gözden geçirilmesinde ve dilbilgisel düzeltmelerin yapılmasında sorumluluk üstlenmiştir.

İnsan ve Hayvanlarla İlgili Çalışma

Eser insan/hayvan deneklerinin kullanımını içermemektedir.

Kaynakça

- Abdullahi, A., Kurtulmuş, M., & Akça, H. (2023). Türkiye'de Sayıştay denetiminin kamu yönetiminde şeffaflığa etkisi. *Ekonomi İşletme ve Yönetim Dergisi*, 8(1), 44–62. <https://doi.org/10.58251/ekonomi.1514374>
- Alt, J. E., & Lassen, D. D. (2006). Fiscal transparency, political parties, and debt in OECD countries. *European Economic Review*, 50(6), 1403–1439.
- Amiri, H., Karim, M. H., Toussi, A., & Javanmard, R. (2017). Impact of economic transparency on economic growth in the Middle East countries. *International Journal of Business and Development Studies*, 9(2), 115–138.
- Aydın, O., & Akdoğan, N. (2019). Kamu reformu ile gelişen devlet muhasebe standartları ve finansal raporlama: UNESCO örneği. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 19(58), 1–24.
- Bassoli, M. (2012). Participatory budgeting in Italy: An analysis of (almost democratic) participatory governance arrangements. *International Journal of Urban and Regional Research*, 36(6), 1183–1203.
- Benito, B., & Bastida, F. (2009). Budget transparency, fiscal performance, and political turnout: An international approach. *Public Administration Review*, 69(3), 403–417.
- Blume, L., & Voigt, S. (2011). Does organizational design of supreme audit institutions matter? A cross-country assessment. *European Journal of Political Economy*, 27(2), 215–229.
- Conceição, P., Kovacevic, M., & Mukhopadhyay, T. (2021). Human development: A perspective on metrics. In *Measuring human capital* (pp. 83–115). Academic Press.
- Craig, M. J., & Kopits, M. G. (1998). *Transparency in government operations*. International Monetary Fund.
- Cuadrado-Ballesteros, B., & Bisogno, M. (2020). Public sector accounting reforms and the quality of governance. *Public Money & Management*, 41(2), 107–117. <https://doi.org/10.1080/09540962.2020.1724665>
- Dialogue, C. R. (2019). *Understanding the value of transparency and accountability*. International Integrated Reporting Council.
- ElBerry, N. A., & Goeminne, S. (2021). Fiscal transparency, fiscal forecasting and budget credibility in developing countries. *Journal of Forecasting*, 40(1), 144–161. <https://doi.org/10.1002/for.2695>
- Elharon, E. O., & Hassan, N. A. (2025). The role of accounting in enhancing transparency and accountability in the public sector. *International Journal of Accounting and Management Sciences*, 4(1), Article IJAMS07202505. <https://doi.org/10.56830/IJAMS07202505>
- Fenuku, Q. (2024). An examination of budget transparency, accountability and governance: A study of five (5) Sub-Saharan African countries. *European Modern Studies Journal*, 8(3), 715–729. [https://doi.org/10.59573/emsj.8\(3\).2024.44](https://doi.org/10.59573/emsj.8(3).2024.44)
- Forssbaeck, J., & Oxelheim, L. (2014). The multi-faceted concept of transparency (IFN Working Paper No. 1013). Research Institute of Industrial Economics. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2405951>
- Greene, W. H. (2018). *Econometric analysis* (8th ed.). Pearson
- Godwin, M. L. (2018). Studying participatory budgeting: Democratic innovation or budgeting tool? *State and Local Government Review*, 50(2), 132–144.

- Hameed, F. (2005). *Fiscal transparency and economic outcomes*. International Monetary Fund.
- Haukur, V., & Tryggvi, T. H. (2008). Transparency, complexity and regulation: An essay on institutional design. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 6(2), 85–96.
- International Budget Partnership. (2023). *Open Budget Survey*. <https://internationalbudget.org/open-budget-survey/>
- International Monetary Fund. (2001). *Manual on fiscal transparency*. International Monetary Fund.
- International Monetary Fund. (2023). *How does the IMF encourage greater fiscal transparency?* <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/how-does-the-imf-encourage-greater-fiscal-transparency>
- International Monetary Fund. (2024). *World Economic Outlook database: April 2024* [Data set]. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/April>
- Jeníček, V. (2016). Economic growth in the development economy. *Agricultural Economics*, 62(2), 93–98. <https://doi.org/10.17221/234/2014-AGRICECON>
- Karaarslan, E. (2002). Kamu mali yönetimi ve tahakkuk esaslı devlet muhasebesi. *Maliye Dergisi*, 140, 58–75.
- Kaufmann, D., & Bellver, A. (2005). *Transparenting transparency: Initial empirics and policy applications*.
- Khagram, S., De Renzio, P., & Fung, A. (2013). Overview and synthesis: The political economy of fiscal transparency, participation, and accountability around the world. In *Open budgets* (pp. 1–50). Brookings Institution Press.
- Kuznets, S. (1973). Modern economic growth: Findings and reflections. *The American Economic Review*, 63(3), 247–258.
- Labeaga, J. M., & Ramiro, A. (2013). Rendición de cuentas con transparencia en el sector público: ¿Otra vez lo que el viento se llevó?. *Revista de Evaluación de Programas y Políticas Públicas*, 1, 133–168. <https://doi.org/10.5944/reppp.1.2013.10782>
- Law, S. H., Damayanti, S. M., Kutan, A. M., & Trinugroho, I. (2022). Non-linearity and the threshold effect of transparency on economic growth: Evidence from developing countries. *Journal of Economic Policy Reform*, 25(4), 388–414. <https://doi.org/10.1080/17487870.2022.2136175>
- Levine, R. (1999). Financial development and economic growth: Views and agenda. *Journal of Economic Literature*, 35(2), 688–726.
- Lindberg, S. I. (2013). Mapping accountability: Core concept and subtypes. *International Review of Administrative Sciences*, 79(2), 202–226.
- Meyer, D. F., Masehla, T. M., & Kot, S. (2017). The relationship between economic growth and economic development: A regional assessment in South Africa. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 8, 1377.
- Mueller, D. C., & Stratmann, T. (2003). The economic effects of democratic participation. *Journal of Public Economics*, 87(9–10), 2129–2155.
- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.

- Önder, M., & Meydanlı, M. A. (2019). TBMM'nin denetim aracı olarak Sayıştay'ın rolü: 6085 sayılı Sayıştay Kanunu sonrası değişiklikler ve etkisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 52(3).
- Rahman, A. A. (2024). Impact of account, transparency, and accountability indicators on economic growth: Evidence from South Asian countries. *Journal of Ekonomi*, 6(2), 96–105.
- Ríos, A. M., Bastida, F., & Benito, B. (2016). Budget transparency and legislative budgetary oversight: An international approach. *The American Review of Public Administration*, 46(5), 546–568.
- Romero, R. C. (2023). Defining transparency: A functional approach. *JeDEM - eJournal of eDemocracy and Open Government*, 15(1), Article 714. <https://doi.org/10.29379/jedem.v15i1.714>
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.
- Setyawan, W. (2025). Bridging between financial performance and government performance: The role of public sector accounting in realizing good governance. *Oikonomia: Journal of Management Economics and Accounting*, 2(2), 1–15. <https://doi.org/10.61942/oikonomia.v2i2.291>
- Shaw, T. M., & Heard. *The politics of Africa: Dependence and development*. Spicker, P. (2020). Economic development. In *The poverty of nations: A relational perspective* (Chap. 4). Policy Press. <https://doi.org/10.1332/policypress/9781447343325.003.0004>
- Şaşmaz, M. Ü., & Yayla, Y. E. (2018). Ekonomik kalkınmanın belirleyicilerinin değerlendirilmesi: Ekonomik faktörler. *International Journal of Public Finance*, 3(2), 249–268. <https://doi.org/10.30927/ijpf.463825>
- Tavares, J. F. (2024). Transparency and accountability in public management. *Accounting and Management Review | Revista de Contabilidade e Gestão*, 28(1). <https://doi.org/10.55486/amrrcg.v28i1.6>
- Wooldridge, J. M. (2002). *Econometric analysis of cross section and panel data*. MIT Press.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2021). *Panel veri ekonometrisi: Stata uygulamalı* (6. baskı). Beta Yayınları.

© 2020 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)